

Magnus Sannebro
Telefon 08-508 28 184
magnus.sannebro@miljo.stockholm.se

Till
Miljö- och hälsoskyddsnämnden

STOCKHOLMS VATTENPROGRAM – LÄGESRAPPORT TILL KOMMUNFULLMÄKTIGE

Förslag till beslut

- 1 Godkänna anmälan av rapporten ”Stockholms vattenprogram - Lägesrapport till kommunfullmäktige”.
- 2 Överlämna rapporten till kommunfullmäktige.
- 3 Uppdra åt förvaltningen att återkomma med förslag till förlängd programperiod för vattenprogrammet, reviderad målstruktur samt redaktionella anpassningar av målen i programmet.
- 4 Överlämna lägesrapporten till stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna, styrelsen för Stockholm Vatten AB, styrelsen för Stockholms Hamnar AB, kommunstyrelserna i Järfälla, Sollentuna, Sundbyberg, Solna, Lidingö, Nacka, Tyresö, Haninge, Huddinge, Botkyrka och Ekerö, Länsstyrelsen i Stockholms län, Tyresåns vattenvårdsförbund, Svealands kustvattenvårdsförbund, Mälarens vattenvårdsförbund, Vattenmyndigheten för Norra Östersjön samt Naturvårdsverket.

Gunnar Söderholm

Ulf Mohlander

Sammanfattning

Stockholms vattenprogram gäller för åren 2006 till 2015. Vattenprogrammet godkändes av kommunfullmäktige den 12 juni 2006. Kommunfullmäktige beslutade samtidigt att en uppföljning av vattenprogrammets mål skulle göras 2009 och 2012. Miljö- och hälsoskyddsnamnden gavs i uppdrag att samordna framtagandet av en lägesrapport. Vattenprogrammet har två målområden: Miljökvalitet och Rekreation. Under varje målområde finns ett antal övergripande mål. Indikatorer har tagits fram för att kunna följa upp de övergripande målen. En bedömning av måluppfyllelsen har gjorts för respektive mål.

Vattenkvaliteten i de flesta sjöarna i Stockholm har förbättrats de senaste 10-20 åren. I ett längre tidsperspektiv, sedan början av 1970-talet, har förbättringen i många sjöar varit mycket stor. Det tillrinnande vattnet har blivit renare genom att avloppsutsläpp har renats eller förts över till de stora reningsverken. Restaureringsåtgärder har också vidtagits i sjöarna vilket varit av stort värde för att åstadkomma en bättre vattenkvalitet. Tillförseln av föroreningar via dagvattnet har minskat, t.ex. från trafikdagvatten. Råvattenkvaliteten vid vattenverken är god. Kvaliteten på Stockholms grundvatten varierar geografiskt men är generellt sett dålig. Många mark- och sedimentområden i Stockholm är förorenade pga. de verksamheter som tidigare har bedrivits där, eller fortfarande pågår.

Åtgärder har genomförts för att förbättra förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv, t.ex. restaureringar av vattendrag, anläggande av våtmarker och dammar för groddjur. Badvattenkvaliteten vid Stockholms strandbad är överlag god. En del avvikelser förekommer från år till år bland annat beroende på vädret under badsäsongen. Sportfisket och kräftfisket i de mindre sjöarna runt Stockholm har varit bra eller mycket bra de senaste 10 åren, liksom fisket i Mälaren.

Lägesrapporten avslutas med en genomgång av vilka förändringar som bör genomföras i vattenprogrammet. Förvaltningen föreslås få i uppdrag att återkomma till miljö- och hälsoskyddsnamnden med förslag till förlängd programperiod för vattenprogrammet, reviderad målstruktur samt redaktionella anpassningar av målen i programmet. Det behövs också en tydligare integration av dagvattenstrategin i vattenprogrammet.

Bakgrund

Stockholms stads program för vattenvårdsarbetet gäller för åren 2006 till 2015. Vattenprogrammet innehåller mål och åtgärder för hur Stockholms sjöar och vattendrag ska bli renare samt hur vattenområdena ska värnas och utvecklas ur rekreationssynpunkt. Vattenprogrammet godkändes av kommunfullmäktige den 12 juni 2006. Kommunfullmäktige beslutade samtidigt att en uppföljning av vattenprogrammets genomförande skulle göras 2009 och 2012. Miljö- och hälsoskyddsnamnden gavs i

uppdrag att samordna framtagandet av en lägesrapport. Enligt fullmäktiges beslut ska de två grundläggande målen för Miljökvalitet och Rekreation följas upp.

För att underlätta kommunikationen av vattenprogrammet internt och externt, bland annat via Miljöbarometern, har en anpassning av programmets målformuleringar gjorts. De två grundläggande målen benämns numera **målområden**. Under varje målområde finns ett antal **övergripande mål**. De övergripande målen gäller för samtliga vattenområden.

Samtliga indikatorer redovisas utförligt på webbplatsen Miljöbarometern, **miljobarometern.stockholm.se/vatten**.

VATTENPROGRAMMETS MÅLSTRUKTUR

Vattenprogrammets två målområden har följande formulering:

1. Miljökvalitet

Stockholm ska ha en god vattenstatus. Senast 2015 ska Stockholms vattenområden uppnå den status som föreskrivs i EU:s vattendirektiv.

2. Rekreation

Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreationsområden för alla. Vattenvägar och upplevelsevärden ska bibehållas och utvecklas. Vid naturreservatsbildning ska friluftsentressen vägas mot naturvärden. Funktionshinderades behov av rekreation ska beaktas.

Under respektive målområde finns övergripande mål, som gäller för samtliga vattenområden i staden. Den ursprungliga indelningen av de övergripande målen, enligt kommunfullmäktiges beslut om vattenprogrammet 2006, var följande:

Miljökvalitet

- 1.1 Kvaliteten på tillrinnande vatten ska vara sådan att en god vattenstatus uppnås i stadens vattenområden.
- 1.2 Volymen tillrinnande vatten till stadens sjöar och vattendrag ska bibehållas eller ökas.
- 1.3 Mark och vatten ska ge förutsättningar för en rik biologisk mångfald.
- 1.4 Grundvattnets kvalitet ska bevaras eller förbättras.
- 1.5 Grundvattennivåerna ska upprätthållas.
- 1.6 Förorenade mark- och sedimentområden som medför stor påverkan på yt- och grundvatten ska saneras.
- 1.7 Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt.

Rekreation

- 2.1 Fria vattenspeglar och obebyggda stränder ska bevaras.
- 2.2 Befintliga strandbad ska underhållas och ha en god vattenkvalitet. Önskemål om nya strandbad ska beaktas.
- 2.3 Sammanhängande promenadstråk ska utvecklas där så är möjligt med hänsyn till naturvårdsintressen.
- 2.4 Båtsport ska utvecklas med hänsyn till rådande motorbåtsförbud och hastighetsbegränsningar.
- 2.5 Befintliga småbåtshamnar ska bevaras och utrymme för vinteruppläggningsplatser ska så långt möjligt ges.
- 2.6 Fiskemöjligheter ska bevaras och förbättras.
- 2.7 Exploatering av vattenområde ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde.
- 2.8 Det mellankommunala samarbetet ska utvecklas för t.ex. plogning av skridskobanor och etablering av kanotleder.

ORGANISATION

Genomförandet av vattenprogrammet är främst ett ansvar för Stockholms stads förvaltningar och bolag. Vattenprogrammet har gemensamt tagits fram av de berörda förvaltningarna tillsammans med Stockholm Vatten AB. En särskild organisation har införts för stadens vattenvårdsarbete, där Miljöförvaltningen ansvarar för samordningen.

Följande förvaltningar och bolag ingår i vattenprogrammets organisation:

- Miljöförvaltningen
- Stockholm Vatten AB
- Trafikkontoret
- Exploateringskontoret
- Stadsbyggnadskontoret
- Idrottsförvaltningen
- Stadsdelsförvaltningarna

INDIKATORER

Arbetet med uppföljningen av de övergripande målen har inriktats på att, så långt möjligt, utnyttja befintliga indikatorer/nyckeltal som stadens förvaltningar och bolag redan använder. I förra miljöprogrammet 2002-2006 togs flera vattenrelaterade indikatorer fram som har kunnat användas efter viss uppdatering/revidering. De flesta indikatorerna är dock helt nya, vissa är fortfarande under utveckling.

Insamling och bearbetning av data till indikatorerna har genomförts inom ramen för vattenprogrammets ordinarie organisation. Vattenprogrammets samordningsgrupp ansvarar för uppföljning av programmets mål och åtgärder. En projektgrupp har svarat för sammanställningen av själva rapporten. Samtliga mål, beskrivningar, bedömningar och indikatorer redovisas på Miljöbarometern, miljobarometern.stockholm.se/vatten.

En grundprincip har varit att inte föreslå indikatorer där det är osäkert om det går att mäta utvecklingen. Tillgången på data har därför styrt arbetet med framtagande av indikatorer. För några indikatorer, som bedöms vara relevanta för uppföljningen, saknas dock data och framtagande av underlag för dessa har påbörjats. Detta arbete beräknas vara klart under 2010. I nuläget är det därför inte möjligt att följa upp målen 1.2 *Volymen tillrinnande vatten till stadens sjöar och vattendrag ska bibehållas eller ökas* samt 1.5 *Grundvattennivåerna ska upprätthållas*.

För några av indikatorerna finns äldre data, medan det saknas uppgifter från den senaste 10-årsperioden. Inventeringar pågår som följer upp äldre undersökningar, t.ex. genomför miljöförvaltningen en strandinventering, där resultat väntas bli klara 2010. I flera fall kan data endast redovisas från ett undersökningstillfälle, vilket innebär att någon trend inte kan bedömas för den indikatorn. Ofta beror detta på resursbrist, miljöövervakning av vatten är som regel kostsamt, t.ex. grundvattenprovtagningar och analyser av miljögifter. Vissa data kommer från externa aktörer, t.ex. fiskeklubbar där arbetet bedrivs på ideell basis, vilket innebär att kontinuiteten inte alltid kan garanteras.

Förvaltningens synpunkter

Vattenkvaliteten i de flesta sjöarna i Stockholm har förbättrats de senaste 10-20 åren. I ett längre tidsperspektiv, sedan början av 1970-talet, har förbättringen i många sjöar varit mycket stor. Orsaken är främst att det tillrinnande vattnet har blivit renare, bl.a. genom att avloppsutsläpp har renats eller förts över till de stora reningsverken. Åtgärder i sjöarna, som vegetationsröjning, muddring, fastläggning av fosfor och tillsättning av dricksvatten, har också varit av stort värde för att åstadkomma en bättre vattenkvalitet. Tillförseln av föroreningar via dagvattnet minskar, idag renas t.ex. ca 40 % av trafikdagvattnet från högratifierade vägar (mer än 15 000 fordon/dygn).

Mälaren försörjer ca 1,7 miljoner människor med dricksvatten. Vattenkvaliteten vid vattenverken är god och uppfyller väl Livsmedelsverkets krav på råvatten. Grundvattnet i Stockholm är tydligt påverkat av stadsmiljön. Kvaliteten på Stockholms grundvatten varierar geografiskt men är generellt sett dålig. Många mark- och sedimentområden i Stockholm är förorenade p.g.a. de verksamheter som tidigare har bedrivits där, eller fortfarande pågår. Sanering av förorenad mark sker främst i samband med exploatering.

Badvattenkvaliteten vid Stockholms strandbad är överlag god. En del avvikelser förekommer från år till år bland annat beroende på vädret under badsäsongen. Under

2009 års badvattenprovtagning visade 87 % av proverna tjänlig vattenkvalitet, vilket är det högsta värdet under den redovisade perioden 1996-2009.

Sportfisket och kräftfisket i de mindre sjöarna runt Stockholm har varit bra eller mycket bra de senaste 10 åren, liksom fisket i Mälaren. I Strömmen finns ett unikt lax- och havsöringsfiske baserat på årliga utsättningar av tvåårig smolt. Staden har genomfört flera fysiska åtgärder för att förbättra förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv, t.ex. restaureringar av vattendrag, anläggande av våtmarker och dammar för groddjur.

Stockholms dagvattenstrategi antogs av kommunfullmäktige år 2002, fyra år före beslut togs om vattenprogrammet. En utvärdering och revidering av dagvattenstrategin pågår för närvarande. Eftersom kvaliteten på dagvatten har så stor betydelse för vattenstatusen i sjöar och vattendrag är det är önskvärt att dagvattenstrategin på ett tydligare sätt integreras i stadens övergripande vattenvårdsarbete. Revideringen av dagvattenstrategin bör därför ske inom ramen för vattenprogrammet.

BEHOV AV FÖRÄNDRINGAR

Förlängning av vattenprogrammets programperiod

Vattenprogrammets övergripande mål om miljökvalitet har sin grund i ramdirektivet för vatten (vattendirektivet). När vattenprogrammet antogs av kommunfullmäktige 2006 var det fortfarande oklart hur direktivet skulle tillämpas lokalt. Vattenmyndigheten för Norra Östersjöns vattendistrikt har därefter tagit fram förslag till statusklassningar av vattenförekomster, förslag till miljökvalitetsnormer samt förslag till åtgärdsprogram för hur normerna ska uppnås. Förslagen var ute på remiss under 2009, beslut kommer att tas av Vattendelegationen för Norra Östersjöns vattendistrikt den 22 december 2009.

De fastställda miljökvalitetsnormerna och åtgärdsprogrammet kommer att innebära att det finns behov av anpassningar av vattenprogrammet för att det ska fungera som ett lokalt åtgärdsprogram, i linje med vattendelegationens beslut. Bland annat föreslås tidsundantag till år 2021 för vattenförekomster som idag inte har "God ekologisk status". Av de åtta vattenförekomster som berör Stockholms stad är det enbart en, Östra Mälaren, som idag har god ekologisk status. Vattendelegationens kommande beslut om miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram samt eventuella tidsundantag måste därför avvaktas, för att behov av nödvändiga förändringar och justeringar av vattenprogrammet ska kunna analyseras. Sannolikt innebär det att vattenprogrammets tidpunkt för när målet om god ekologisk status ska uppnås behöver förlängas från nuvarande 2015 till 2021.

Förvaltningen föreslås därför få i uppdrag att under 2010 återkomma till miljö- och hälsoskydds nämnden med förslag till förlängd programperiod för vattenprogrammet.

Revidering av vattenprogrammets målstruktur

Under arbetet med uppföljningen av vattenprogrammets mål har det framkommit att det finns behov av vissa förändringar av vattenprogrammets målstruktur. De två nuvarande

målområdena kvarstår, men en viss revidering och komplettering behövs av de övergripande målen.

Mål 1.1 Kvaliteten på tillrinnande vatten behöver delas upp

Vissa av de övergripande målen i vattenprogrammet är mycket omfattande, detta gäller framförallt målet 1.1 *Kvaliteten på tillrinnande vatten ska vara sådan att en god vattenstatus uppnås i stadens vattenområden*. Närmare 100 åtgärder är kopplade till detta mål i Miljöbarometern, varav många gäller dagvatten. För att öka tydligheten bör det nuvarande målet delas upp i separata mål för:

- Dagvatten
- Bräddvatten/avlopp
- Vattenkvalitet – kemisk status

Ett nytt mål för Båtliv behövs

De två nuvarande målen för båtlivsfrågor, 2.4 och 2.5 (se sid 4) är relativt snävt formulerade. Det har dessutom visat sig svårt att ta fram lämpliga indikatorer för uppföljning. Målen behöver därför ersättas med ett nytt övergripande mål för Båtliv, vilket också underlättar uppföljningen. Idrottsförvaltningen, som ansvarar för uppföljning av de två målen, har tagit fram följande förslag till ny målformulering: *Ett levande fritidsbåtliv*. Fler indikatorer behöver också tas fram.

Ett mål för klimatanpassning bör tas fram

Nya frågeställningar har tillkommit sedan framtagandet av det nuvarande vattenprogrammet inleddes. Ett sådant område som bör ingå i vattenprogrammet är klimatanpassning. Kommande klimatförändring anses bl.a. innebära ökade regnmängder och risk för översvämning, med negativ påverkan på vattenkvaliteten som följd. Ett nytt övergripande mål för klimatanpassning behöver tas fram, och infogas under målområdet Miljökvalitet.

Målet för mellankommunalt samarbete bör utgå

Det nuvarande målet 2.8 *Det mellankommunala samarbetet ska utvecklas för t.ex. plogning av skridskobanor och etablering av kanotleder* bör utgå, med motiveringen att det är en åtgärd, eller snarare ett arbetssätt. Målet är också svårt att följa upp, lämplig indikator saknas.

Redaktionella anpassningar av vattenprogrammets mål

Under denna första uppföljning av vattenprogrammet har vissa behov av redaktionell anpassning av de övergripande målen formulerings noterats:

Målet för kompensation vid exploatering bör anpassas till Miljöprogrammet

För det nuvarande målet 2.7 *Exploatering av vattenområde ska kompenseras med likvärdiga kvaliteter inom samma vattenområde* bör formuleringen ändras, så att det överensstämmer med Stockholms miljöprogram 2008-2011, delmål 4.2 *Exploatering av värdefulla mark- och vattenområden ska kompenseras*. Uppföljningen av målet underlättas väsentligt om det har samma formulering i miljöprogrammet och vattenprogrammet. Målet flyttas också från målområde Rekreation till Miljökvalitet, och får beteckningen 1.8.

Inga egna indikatorer tas fram för mål 1.7 Mälaren som dricksvattentäkt

2008 fattade Länsstyrelsen beslut om vattenskyddsområde för Östra Mälaren med bestämmelser som reglerar verksamheter inom skyddsområdet. För vattenprogrammets mål 1.7 *Mälaren ska skyddas som dricksvattentäkt* tas inga egna indikatorer fram, istället hänvisas till målet 1.1 *Kvaliteten på tillrinnande vatten ska vara sådan att en god vattenstatus uppnås i stadens vattenområden*. Under mål 1.1 redovisas även åtgärder för att säkerställa dricksvattenkvaliteten i Mälaren.

Slut

Bilagor

Bilaga 1 Stockholms vattenprogram - Lägesrapport till kommunfullmäktige